

На основу члана 92. став 3. Закона о основној школи ("Службени гласник РС", бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94 и 66/94) и члана 71. став 2. Закона о средњој школи ("Службени гласник РС", бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94 и 24/96), министар просвете доноси

Правилник о плану и програму оспособљавања наставника који остварују предметну наставу од V до VIII разреда основне школе и у школама за средње образовање ученика ометених у развоју

Правилник је објављен у "Службеном гласнику РС - Просветни гласник", бр. 3/98 од 29.5.1998. године.

Члан 1.

Овим правилником утврђује се план и програм оспособљавања наставника који остварују предметну наставу од V до VIII разреда основне школе и у школама за средње образовање ученика ометених у развоју (у даљем тексту: план и програм дефектолошког оспособљавања наставника).

План и програм оспособљавања наставника из става 1. овог члана одштампан је уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Просветном гласнику".

Број 110-00-12/98-01

У Београду, 15 априла 1998. године

Министар,
проф др **Јово Тодоровић**, с.р.

П Л А Н И П Р О Г Р А М О С П О С О Б Љ А В А Њ А Н А С Т П Р Е Д М Е Т Н У Н А С Т А В У О Д V Д О V I I I Р А З Р Е Д А О С Н О В Н Е Ш К О Л Е И Ш К О Л А М А З А С Р Е Д Њ Е О Б Р А З О В А Њ Е У Ч Е Н И К А

НАСТАВНИ ПЛАН

А. ЗАЈЕДНИЧКИ ПРЕДМЕТИ

Редни број	Назив предмета	Укупни фонд часова
1.	Увод у дефектологију	20
2.	Општа дефектолошка дијагностика	10
3.	Неуропсихологија (са реедукативним методама)	10
4.*	Медицинске основе хендикепираности	20
5.*	Психолошке основе хендикепираности	20
6.	Дефектолошка рехабилитација хендикепираних лица	20
	Укупно:	100

*) Медицинске и психолошке основе хендикепираности остварују се према врсти ометености и развоју ученика.

Б. ПРЕДМЕТИ ПРЕМА ВРСТИ ОМЕТЕНОСТИ

а) За рад у школама за наглуве и глуве ученике

1.	Педагогија глувих и наглувих лица	10
2.	Методика наставе за глува и наглува лица	60
3.	Професионално оспособљавање глувих и наглувих лица са сурдоандрагогијом	20
	Укупно:	110

б) За рад у школама са телесно инвалидним ученицима

1.	Педагогија телесно инвалидних лица	30
2.	Методика наставе за телесно инвалидна лица	60
3.	Професионално оспособљавање телесно инвалидних лица	20
	Укупно:	110

в) За рад у школама за слабовиде и слепе ученике

1.	Педагогија слепих и слабовидих лица	30
2.	Методика наставе са слепим и слабовидим лицима	60
3.	Професионално оспособљавање слепих и слабовидих лица	20
	Укупно:	110

г) За рад у школама за ученике са поремећајима у понашању

1.	Методика ресоцијализације	50
2.	Педагогија ментално заосталих лица	20
3.	Методика наставе са лицима са поремећајима у понашању	40
	Укупно:	110

ПРОГРАМ ДЕФЕКТОЛОШКОГ ОСПОСОБЉАВАЊА

А. ЗАЈЕДНИЧКИ ПРЕДМЕТИ

1. УВОД У ДЕФЕКТОЛОГИЈУ

Предмет, циљ и задаци дефектологије
Дефектологија и друге научне дисциплине и њихов међусобни однос. (Специјална педагогија и Дефектологија: дефект, дефектност, дефективитет)

Систем едукативне дефектологије (рехабилитација: целовитост и фазе рехабилитације)
Васпитање лица ометених у развоју у СРЈ
Друштвени положај ометеног детета кроз историју
Преглед развоја теорије и праксе васпитања лица ометених у развоју у СРЈ
Деца ометена у развоју: (слушно оштећени, визуелно оштећени, ментално ретардирани, са говорним поремећајима, телесно-инвалидни, са поремећајима у друштвеном понашању, вишеструко оштећени)
Специјална техничка помагала и учила у васпитно-образовном раду са појединим категоријама ометене деце
Систем установа за лица ометена у развоју

2. ОПШТА ДЕФЕКТОЛОШКА ДИЈАГНОСТИКА

Основи опште дефектолошке дијагностике
Анамнеза у дефектологији
Општи дијагностички поступак у дефектологији
Процене организованости психомоторике, праксије, гнозије, практигнозије и понашања
Процена организованости говора
Процена организованости сазнајних функција
Могућности опште дефектолошке дијагностике

3. НЕУРОПСИХОЛОГИЈА (са реедукативним методама)

Неуропсихолошке основе развоја осећања, доживљаја телесне целовитости, простора и времена као основа развоја сазнајних функција и социјализације
Неуропсихолошка анализа развоја интелигенције и мишљења и начини подстицања развоја ових функција ЦНС
Дисхармоничан развој личности у детињству (посебно у деце са менталном ретардацијом), дисгнозије и диспраксије као облици специфичних поремећаја учења
Реедукативни поступак у оквиру наставног процеса уз практичне примере реедукације

4. МЕДИЦИНСКЕ ОСНОВЕ ХЕНДИКЕПИРАНОСТИ

а) Медицинске основе слуха и говора

Анатомија и функционална физиологија органа слуха и равнотеже
Патолошки узроци оштећења слуха зависно од обољења
Хередитарне и конгениталне и стечене наглувости и глувоћа
Оштећење слуха по подели на кондуктивна, перцептивна и мешовита
Диференцијација слушних оштећења на основу медицинских фактора о степену оштећења
Амплификациони приступ слухно оштећених зависно од узрока и класификација оштећења слуха

б) Медицинске основе телесне инвалидности

Анатомија и физиологија локомоторног апарата
Ортопедска стања која доводе до хроничне инвалидности (промена на костима, на зглобовима, урођене деформације екстремитета и кичменог стуба)
Обољења срца и крвних судова, која остављају трајне последице, обољења органа за дисање, обољења зглобова - акутни и хронични реуматизам, дегенеративна обољења зглобова, неуромишићна обољења
Медицински аспект рехабилитације телесних инвалида
Рехабилитација телесно-инвалидних особа и улога појединих чланова тима

в) Медицинске основе вида

Анатомија и физиологија органа вида
Провидне медије ока
Мрежњача
Видни живац
Рефракција ока и рефракционе аномалије
Рефракција ока - контактна сочива и телескопски системи
Коришћење других чула код слепих
Више видне функције

г) Медицинске основе менталне ретардације и поремећаја у понашању

Концепт менталне ретардације
Основе наслеђивања
Хромозомске аномалије код човека
Метаболички и транспортни поремећаји
Наследна дегенеративна и атрофична стања
Наследни структурални дефекти и малформација мозга
Наследни тумори нервног система

5. ПСИХОЛОШКЕ ОСНОВЕ ХЕНДИКЕПИРАНОСТИ

а) Психолошке основе визуелне хендикепираности

Психички ефекти слепила
Ставови према слепили и слепима
Реакције ослепелог на губитак вида
Психолошке карактеристике слабовидних
Специфичности визуелних осета практично слепих и слабовидних
Компаративна карактеристика тактилног и визуелног опажања
Улога додир у раду и учењу слепих
Основне особености слика памћења слепих и слабовидних
Формирање представа при дефектима вида
Визуелне представе ослепелих
Просторна оријентација слепих
Пажња и њена улога у психичком животу визуелно оштећених лица
Социјални развој: дејство агенаса социјализације на визуелно хендикепирану особу: породица, школа, вршњаци, професија, шира социјална средина
Лична и емоционална адаптација лица оштећеног вида

б) Психолошке основе телесне инвалидности

Предмет проучавања, основни проблеми, подручје и значај психолошких основа телесне инвалидности
Специфичности развоја телесно инвалидног детета
Формирање телесне схеме и представе о телу
Основни појмови о мотивацији код телесно инвалидних лица
Реаговање деце, омладине и одраслих на болест, трауме - на настанак телесне инвалидности.

в) Психолошке основе оштећења слуха и говора

Предмет проучавања
Метод проучавања
Утицај глувоће на језик, говор и опажање
Утицај глувоће на памћење и мишљење
Утицај глувоће на интелигенцију
Карактеристике личности глувих и наглувих лица
Социјализација глувих и наглувих лица
Неки принципи психолошке рехабилитације глувих и наглувих лица

г) Психолошке основе поремећаја у понашању

Предмет проучавања, основни проблеми, подручје и значај психолошких основа поремећаја у понашању
Осети, опажаји и представе лица са поремећајем у понашању
Мишљење и памћење лица са поремећајем у понашању
Пажња
Мотивација и мотиви за учење са поремећајем у понашању
Емоције лица са поремећајем у понашању
Карактеристика лица са поремећајем у понашању

6. ДЕФЕКТОЛОШКА РЕХАБИЛИТАЦИЈА ХЕНДИКЕПИРАНИХ ЛИЦА

Рехабилитација хендикепираних лица - краћи историјски осврт
Концепција рехабилитације хендикепираних лица
Стимулација лица са хендикепом
Мотивација за рехабилитацију (пацијента, родитеља, дефектолога)
Вежбе према менталној и моторичној старости
Еволуција процеса рехабилитације
Социјализација и интеграција хендикепираних лица

Б. ПРЕДМЕТИ ПО ВРСТАМА ОМЕТЕНОСТИ У РАЗВОЈУ

а) Ш к о л а з а н а г л у в е

1. ПЕДАГОГИЈА ГЛУВИХ И НАГЛУВИХ ЛИЦА

Сурдопедагогија у систему научних дисциплина.
Сурдопедагогика као грана специјалне педагогије.
Сурдопедагогија као грана хајлпедагогије.
Сурдопедагогија као грана дефектологије.
ПРЕДМЕТ, ЦИЉ И ЗАДАЦИ СУРДОПЕДАГОГИЈЕ
ДЕО СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА ГЛУВИХ
НАСТАВНИ ПРОЦЕС
СПЕЦИФИЧНОСТИ СУРДОПЕДАГОШКЕ НАСТАВЕ
Формирање оралног говора
Артикулациони процес
Оптички моменат
Кинестетички моменат
Топогнозија
Читање говора са уста
Аудитивни процес
СУРДОДИДАКТИКА
САДРЖАЈИ ОБРАЗОВАЊА ГЛУВИХ
ШКОЛА ЗА ГЛУВЕ
ДОМСКА ПЕДАГОГИЈА
РЕХАБИЛИТАЦИОНИ АСПЕКТИ ГЛУВОЋЕ
ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ ВИШЕСТРУКО ХЕНДИКЕПИРАНИХ ГЛУВИХ

Глувонемо слепи
Глуви ментално ретардирани
Глуви физички хендикепирани
Занимања за глуве
Професионална рехабилитација
Запошљавање
Заштита на раду
СУРДОПЕДАГОГИЈА
КРАТАК ПРЕГЛЕД ОПШТЕ ИСТОРИЈЕ ОБРАЗОВАЊА ГЛУВИХ У ЕВРОПИ

2. МЕТОДИКА НАСТАВЕ ЗА ГЛУВА И НАГЛУВА ЛИЦА

Предмет, циљ и задатак предмета Методика наставе за глува и наглува лица
Структура и специфичности наставног плана и програма
Опсервирање школске деце
Настава као основа за опсервирање у школама за глуву и наглуву децу
Корекциони карактер наставе у школама за глува и наглува лица
Специфичности рада у школама за глува и наглува лица (индивидуализација, конкретизација и др.)
Радни и практични карактер наставе у школама за глува и наглува лица
Везе других наставних дисциплина са методиком рада са глувим и наглувим лицима
Структура одељења и специфичности реализације васпитно-образовног рада у школама за глува и наглува лица
Методски приступ коришћења дидактичких принципа у извођењу наставе, са посебним освртом на принцип конкретности и јасности, диференцијације и индивидуализације и конкретизације наставних садржаја.
Методски приступ у избору и коришћењу наставних метода у реализацији наставног часа
Методски приступ у избору, изради и коришћењу наставних средстава и помагала
Припрема наставника за час
Организација и трајање часа
Вођење школске и разредне документације

3. ПРОФЕСИОНАЛНО ОСПОСОБЉАВАЊЕ ГЛУВИХ И НАГЛУВИХ ЛИЦА

Глувоћа и њене консеквенце за избор позива
Економска условљеност рехабилитације глувих особа
Законодавне основе рехабилитације глувих у међународним и домаћим оквирима
Системи професионалне рехабилитације
Принципи и методе професионалне рехабилитације
Објекти рехабилитације
Основна начела рехабилитације
Професионална оријентација: циљ, задаци, принципи, стручност и друштвена валидност
Професионално информисање и облици информисања глувих лица
Саветовање за избор занимања
Проблеми евалуације и рехабилитације глуве личности
Радне карактеристике глувог радника
Упућивање у радну операцију и њено савлађивање
Професије за глуве
Социјална адаптација на радно место и радну средину
Критеријуми за избор радног места и анализа радног места
Сурдоандрагошки проблеми глувих и наглувих лица
Социјална заштита старих глувих и наглувих лица.

б) У с м е р е њ е з а и з в о ђ е њ т е е л п е р с
и н в а л и д н а л и ц а

1. ПЕДАГОГИЈА ТЕЛЕСНО ИНВАЛИДНИХ ЛИЦА

Појам, предмет и задаци Педагогије телесно инвалидних лица као науке
Значај и однос према другим научним областима
Васпитање телесно инвалидних лица и друштвена стварност
Циљ васпитања телесно инвалидних, хронично болесних и слабуњавих лица
Дефектолошки, здравствени, психолошки и друштвени значај васпитања и образовања телесно инвалидних, хроничних, болесних и слабуњавих лица
Услови васпитања и образовања телесно-инвалидних, хронично болесних и слабуњавих лица и узајамно информисање чланова мултидисциплинарног тима при спровођењу превентивних и куративних мера.
Могућности и границе васпитања и образовања телесно-инвалидних, хронично болесних и слабуњавих лица
Задаци појединих компонената васпитања и специфичности наставног рада са телесно инвалидним, хронично оболелим и слабуњавим лицима

2. МЕТОДИКА НАСТАВЕ ЗА ТЕЛЕСНО ИНВАЛИДНА ЛИЦА

Предмет, циљ и задатак предмета методика наставе за телесно-инвалидна лица
Структура и специфичности наставног плана и програма
Опсервирање школске деце
Настава као основа за опсервирање у школама за телесно инвалидну децу
Корекциони карактер наставе у школама за телесно инвалидна лица
Специфичности рада у школама за телесно инвалидна лица (индивидуализација, конкретизација и др.)
Радни и практични карактер наставе у школама за телесно инвалидна лица
Везе других наставних дисциплина са методиком рада са телесно инвалидним лицима
Структура одељења и специфичности реализације васпитно образовног рада у школама за телесно инвалидна лица
Методски приступ, коришћење дидактичких принципа у извођењу наставе са посебним освртом на принцип конкретности и јасности, диференцијације и индивидуализације и конкретизације наставних садржаја
Методски приступ у избору и коришћењу наставних метода у реализацији наставног часа
Методски приступ у избору, изради и коришћењу наставних средстава и помагала

Припрема наставника за час
Организација и трајање часа
Вођење школске и разредне документације

3. ПРОФЕСИОНАЛНО ОСПОСОБЉАВАЊЕ ТЕЛЕСНО-ИНВАЛИДНИХ ЛИЦА

Увод у професионално оспособљавање телесно-инвалидних лица (концепцијске основе)
Професионално оспособљавање телесно-инвалидних лица (општи осврт)
Основни принципи и претпоставке професионалног оспособљавања телесно инвалидних лица
Основне методе професионалног оспособљавања телесно инвалидних лица
Професионална оријентација, информисање и саветовање телесно инвалидних лица
Утврђивање професионалног проблема и анализа радних места за телесно инвалидна лица
Основни проблем при утврђивању радних места на којима могу радити телесно инвалидна лица
Тешкоћа транспорта и проблем покретљивости телесно инвалидних лица
Праћење ученика у току професионалног оспособљавања и запошљавања телесно инвалидних лица
Професионални тренинг телесно инвалидних лица
Фактори од значаја за превенцију телесне инвалидности (ваздух, температура, осветљење, боје, бука, вибрације, замор, алкохолизам, пушење, кафа)
Професионални трауматизам - повреде на раду (врсте и узроци повреде)
Организовање превенције трауматизма

в) Ш к о л е з а с л а б о в и д

1. ПЕДАГОГИЈА СЛЕПИХ И СЛАБОВИДИХ ЛИЦА

Појам, предмет, циљеви и задаци педагогије слепих и слабовидих лица
Однос педагогије слепих и слабовидих лица и других сродних наука
Дефиниција, класификација, детекција и евиденција слепих и слабовидих
Развој васпитања, образовања и рехабилитација слепих и слабовидих лица кроз историју
Развој писма за слепе до појаве Луја Браја
Специфичности развоја и психофизичке особености појединих категорија слепих и слабовидих лица
Компензација (теорије и принципи) оштећеног вида
Циљеви и задаци васпитања слепих и слабовидих лица
Систем васпитања слепих и слабовидих у нашој земљи
Васпитање слепих и слабовидих лица раног и предшколског узраста
Организовање извођења наставе
Општа дидактичка средства
Тифло дидактичка средства и помагала у наставном процесу
Специјална средства и помагала према наставним предметима
Оптичка помагала
Специфичности методике наставе матерњег језика
Специфичности методике наставе математике
Специфичности методике природних и друштвених наука
Специфичности методике физичког васпитања
Специфичности методике ликовне културе и техничког образовања

2. ПРОФЕСИОНАЛНО ОСПОСОБЉАВАЊЕ СЛЕПИХ И СЛАБОВИДИХ ЛИЦА

Комплексна рехабилитација и њени аспекти (медицински, педагошки, психолошки, професионални и социјални)
Систем рехабилитације особа оштећеног вида у СРЈ и законска регулатива
Класификација визуелно оштећених лица
Принципи и методе професионалног оспособљавања
Анализа и утврђивање радних места за лица оштећеног вида
Специфичности професионалне оријентације, професионалног саветовања и информисања слепих и слабовидих лица
Социјални фактори професионалног развоја и професионалне оријентације
Психолошки фактори професионалног развоја и професионалне оријентације
Улога породице и школе у професионалној оријентацији и рехабилитацији слепих и слабовидих
Оспособљавање за рад у току школовања (значај појединих наставних предмета за професионално усмеравање и оспособљавање слепих и слабовидих)
Нове концепције професионалног оспособљавања хендикепиране омладине у систему усмереног образовања
Васпитање и образовање слепе и слабовиде деце и омладине школског узраста у специјалним и редовним школама
Специјална дидактика као општа теорија наставе са слепим и слабовидим лицима
Слободне ученичке активности
Организација и садржаји васпитног рада у установама за слепа и слабовида лица
Тимски рад у рехабилитацији слепих и слабовидих лица
Образовање и рехабилитација касније ослепелих лица и одраслих лица оштећеног вида (облици, могућности и реализација).

3. МЕТОДИКА НАСТАВЕ СА СЛЕПИМ И СЛАБОВИДИМ ЛИЦИМА

Васпитање и образовање слепих и слабовидих ученика у склопу тифлолошке науке
Циљ и задатак васпитања ученика оштећеног вида
Различити типови оштећења вида код ученика
Физиолошки услови васпитања и образовања ученика оштећеног вида
Оштрина вида, видног поља, колорни вид, монокуларни и бинокуларни вид, врсте оштећења вида, као и фактори који утичу на перцепције наставног материјала.
Тактило-визуелно и тактило-кинестетичка перцепција у процесу сазнања
Развој компензаторских способности у наставном процесу
Припрема слепог и слабовидог ученика за овладавање наставног садржаја (у породици, предшколским установама у школи)
Развој методике визуелно оштећених лица
Примена наставних принципа у раду са слепим и слабовидим ученицима
Примена принципа оријентације у макро, радном и микро простору
Структура наставних садржаја и васпитно-образовни стандарди за слепе и слабовиде ученике
Примена наставних метода

Коришћење остатака вида кроз наставни процес
Организација и планирање наставног рада
Специфичности наставе са слабовидим и слепим ученицима
Методски поступци у извођењу практичне наставе - методе и принципи
Запошљавање слепих и слабовидних лица
Праћење слепих и слабовидних лица у процесу професионалног оспособљавања и искуства у раду на занимањима које најчешће обављају

г) З а ш к о л е з а у ч е н и к е

1. РЕСОЦИЈАЛИЗАЦИЈА

Појам, предмет и задаци методике ресоцијализације.
Принципи ресоцијализације младих.
Основни токови и тенденције у теорији и пракси рада са младима са поремећајем у понашању.
Откривање (детекција и евидентирање) младих са поремећајем у понашању.
Испитивање личности малолетника - опсервација - процена потреба и потенцијала за применом термина.
Планирање и програмирање васпитно-образовног рада - ресоцијализација младих.
Третман - ресоцијализација младих и непосредни васпитни рад.
Методика ванинституционалног третмана младих са поремећајем у понашању.
Методика институционалне - заводске ресоцијализације младих са поремећајем у понашању.
Дидактичко-методичка специфичност школовања и професионалног оспособљавања младих са поремећајем у понашању.

2. ПЕДАГОГИЈА МЕНТАЛНО ЗАОСТАЛИХ ЛИЦА

Предмет и задаци педагогије ментално заосталих лица.
Однос педагогије ментално заосталих лица и других наука.
Методологија педагогије ментално заосталих лица.
Терминологија, дефиниција, епидемиологија, етиологија и класификација менталне ретардације.
Карактеристика лица са благим сметњама (посебно лица са физиолошком тупошћу и граничних случајева).
Историјски осврт на третман ментално заосталих лица.
Рефлексна теорија као методолошки принцип у педагогији ментално заосталих лица.
Рехабилитација ментално заосталих лица као комплексан процес.
Специјално васпитање лако ментално заосталих лица.
Специјална дидактика као општа теорија наставе ментално заосталих лица.
Специфичност специјалног васпитања ментално заосталих лица са другим сметњама и неких специфичних случајева менталне заосталости.
Принцип нормализације у раду са ментално заосталим лицима.
Систем специјалног школства и специјални аспекти у образовању и васпитању ментално заосталих лица.
Специјално васпитање ментално заосталих лица са повређеним мозгом.

3. МЕТОДИКА НАСТАВЕ СА УЧЕНИЦИМА СА ПОРЕМЕЋАЈЕМ У ПОНАШАЊУ

Предмет, циљ и задатак методике наставе.
Дидактичко-методичка специфичност школовања и професионалног оспособљавања младих са поремећајем у понашању.
Еволуција третмана и ресоцијализације младих са поремећајем у понашању.
Структура и специфичност наставног плана и програма.
Опсервирање школске деце.
Настава као основа за опсервирање у основној школи.
Корекција карактера наставе основној школи.
Специфичност рада у основној школи (индивидуализација, конкретизација и др.).
Карактеристике наставног плана и програма средњег образовања.
Специфичности рада у средњој школи.
Радни и практични карактер наставе у основној и средњој школи.
Везе других наставних дисциплина са методиком рада са ученицима са поремећајем у понашању основношколског узраста и у средњој школи.
Структура одељења и специфичности реализације васпитно-образовног рада у средњој школи.
Методски приступ коришћења дидактичких принципа у извођењу наставе са посебним освртом на принцип конкретности и јасности, диференцијације и индивидуализације и конкретних наставних садржаја.
Методски приступ у избору и коришћењу наставних метода у реализацији наставног часа.
Методски приступ у избору, изради и коришћењу наставних средстава и помагала.
Организација и трајање часа.